

نشر کا نامہ

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

- سرشناسه : موحد، محمد علی، ۱۳۰۲ - .
عنوان و نام پدیدآور : گوهر معنا: در باب ادب و عرفان / محمد علی موحد.
مشخصات نشر : تهران: نشر کارنامه، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری : ۴۲۸ ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
فروست : کارنامه نقد و نظر؛ ۷.
شابک : ISBN 978-964-431-143-7
وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا.
یادداشت : بالای عنوان: جامع المقدمات.
عنوان دیگر : جامع المقدمات.
موضوع : دیباچه و دیباچه‌نویسی.
Prefaces.
کتاب‌های چاپی فارسی — ایران.
Persian imprints — Iran
رده‌بندی کنگره : PIR ۳۸۷۶
رده‌بندی دیویی : ۸۳۸ / ۰ فا ۸
شماره کتاب‌شناسی ملی : ۱۰۱۱۳۷۱
اطلاعات رکورد کتاب‌شناسی : فیبا.

کارنامه نقد و نظر

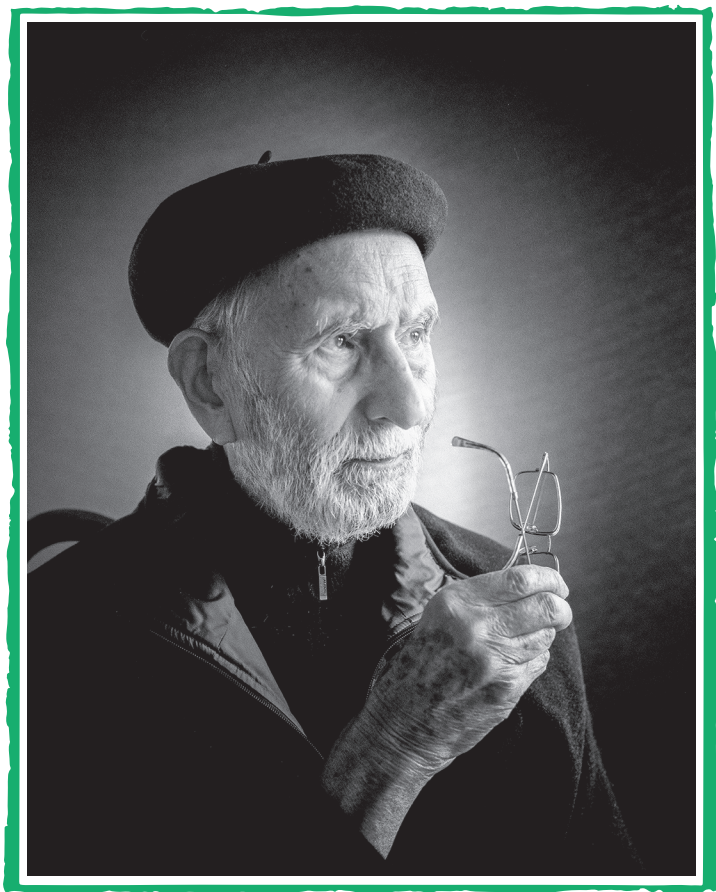

به یاد محمد زهرایی

• ۱۳۹۲-۱۳۲۸ •

بنیان‌گذار نشر کارنامه

گوهرِ معنا

گوهر معنا

المفردات
الجماع

در باب ادب و عرفان

محمد علی موحد

تهران، ۱۴۰۴

دریاب آذرب و عرفان محمد علی موحد

آماده سازی کارگاه نشرکارنامه

واحد ویرایش مجید رنجبر، سید محمدحسین میرقزائی و مینو مدنی
حروف چینی زهره جعفریور

واحد گرافیک 12 استودیو دوازده

فریبا رهدار

طراحی عنوان و جلد سهیل حسینی
عکس صفحه ۶ مهرداد دفتری

ناظر چاپ محسن حقیقی
لیتوگرافی فرایند گویا
چاپ غزال
صحافی علی

چاپ اول، ۱۴۰۴ ۵۵۰ نسخه

همه حقوق چاپ و نشر این اثر انحصاراً برای نشرکارنامه محفوظ است.
هرگونه استفاده از کتاب آرابی و عناصر آرابی این کتاب اکیداً ممنوع است، همچنین هر نوع استفاده تجاری از این اثر یا تکثیر آن به هر صورت (چاپ، فتوکپی، کتاب صوتی و الکترونیک و نشر در فضای مجازی)، کلاً و جزئاً، ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

مراکز پخش و فروش:

پخش کارنامه، خیابان شهید باهنر (نیاوران)، شماره ۱۳۵، تلفن: ۳۶۱۱۷۹۸۵، ۳۶۱۱۷۹۸۶ و ۳۶۱۲۶۴۹۱۵۱-
فروشگاه بزرگ شهرکتاب نیاوران با همکاری نشرکارنامه، خیابان شهید باهنر (نیاوران)، شماره ۱۳۷
تلفن: ۲۲۲۸۵۹۶۹ • فکس: ۲۲۸۰۸۱۹۲

نشرکارنامه: خیابان کریم خان زند، تقاطع میرزای شیرازی، شماره ۱۱۱، واحد یک، تهران: ۱۵۹۷۹۸۵۷۳۱، تلفن: ۸۸۹۰۴۰۸۳

www.karnamehpub.com

فهرست

۱۵	یادداشت
۱۹	قصه قصه‌ها بخش اول، پیش‌گفتار و بخش دوم، مقدمه بر «کهن‌ترین روایت از ماجرای شمس و مولانا» براساس ابتدائنامه سلطان‌ولد است که تحت عنوان قصه قصه‌ها در سال ۱۳۸۶ به همت نشر کارنامه منتشر شده است.
۷۷	باغ سبز بخش اول، دیباچه بر مجموعه «گفتارهایی درباره شمس و مولانا» تحت عنوان باغ سبز است که نشر کارنامه در سال ۱۳۸۷ منتشر کرده و بخش دوم، یادداشت بر چاپ دوم این اثر در همان سال است.
۸۵	شاهد عهد شباب دیباچه بر مجموعه شعر شاهد عهد شباب است که نشر کارنامه در سال ۱۳۹۵ منتشر کرده است.
۹۱	گیتا بخش اول، مقدمه مترجم بر چاپ سوم به‌گود گیتا (Bhagavad Gita).

مقدس‌ترین بخش مه‌بهارات، است که انتشارات خوارزمی در سال ۱۳۸۵ منتشر کرده. (چاپ نخست این اثر را بنگاه ترجمه و نشر کتاب در سال ۱۳۴۴ منتشر کرده بود). بخش دوم، فصلی نسبتاً مفصل به نام «زمینه فکری گیتا» است که از همان چاپ ۱۳۸۵ انتشارات خوارزمی نقل شده.

۱۳۷ **فصوص‌الحکم**
 دیباچه تحت عنوان «ابن عربی و ترازنامه میراث فکری او» بر ترجمه و تعلیق فصوص‌الحکم است که نشر کارنامه در سال ۱۳۸۵ منتشر کرده است.

۲۲۳ **مقالات شمس تبریزی**
 بخش اول، پیش‌گفتار بر جلد اول تصحیح و تعلیق مقالات شمس تبریزی و بخش دوم، پیش‌گفتار جلد دوم آن است که انتشارات خوارزمی در سال ۱۳۶۹ منتشر کرده است.

۲۶۷ **خُمی از شراب ربّانی**
 مقدمه برگزیده مقالات شمس تبریزی است که تحت عنوان خُمی از شراب ربّانی نخستین بار در مجموعه «از میراث ادب فارسی» (شماره ۱۲) انتشارات سخن در سال ۱۳۷۳ منتشر شده است.

۲۸۹ **اسطرلاب حق**
 مقدمه برگزیده فیه مافیه است که تحت عنوان اسطرلاب حق نخستین بار در مجموعه «از میراث ادب فارسی» (شماره ۲۶) انتشارات سخن در سال ۱۳۷۵ منتشر شده است.

۳۱۳ **ابتدائنامه**
 یادآورد بر تصحیح و تنقیح ابتدائنامه سلطان‌ولد است که انتشارات خوارزمی در سال ۱۳۸۹ منتشر کرده است.

رساله در مناقب خداوندگار ۳۲۹

پیش‌گفتار بر تصحیح رساله در مناقب خداوندگار نوشته فریدون احمد
سیهسالار است که نشر کارنامه در سال ۱۳۹۱ منتشر کرده است.

مثنوی معنوی ۳۵۹

مقدمه بر تصحیح جدید مثنوی معنوی در سه بخش «خلاصه‌ای از
مبانی و روش کار»، «مثنوی در فرایند تهذیب و تنقیح» و «ملاحظات
کلی و شیوه کار ما» است که فرهنگستان زبان و ادب فارسی با
همکاری انتشارات هرمس در سال ۱۳۹۶ منتشر کرده است.

یادداشت

ای صورتت ز «گوهرِ معنا» خزینه‌ای
ما را ز داغِ عشقِ تو در دلِ دَفینه‌ای

_____ سعدی

کتاب پیش رو مجموعهٔ مقدمه‌هایی است که استاد محمدعلی موحد — مورخ، حقوق‌دان، ادیب، مصحح و مترجم برجستهٔ معاصر — در طول هفت دهه بر آثار متعدد و ممتازِ خود نوشته‌اند. این مجموعه در دو دفتر تدوین و تنظیم شده است:

برگ و بار در باب تاریخ، حقوق و اندیشه
گوهر معنا در باب ادب و عرفان

در هر دفتر ابتدا مقدمه‌های استاد بر آثار تألیفی و سپس مقدمه‌های ایشان بر ترجمه‌ها و تصحیح‌ها به ترتیب نخستین سال انتشار آمده است. شاید به نظر برسد که این تقسیم‌بندی خالی از اشکال نیست و چه بسا برخی تقسیم‌بندی دیگری را بپسندند. مشخصات کتاب‌شناختی هر اثر به صورت توصیفی در فهرست ابتدای کتاب نمایان است. شایان ذکر است که برخی از آثار ایشان، مثل تک‌نگاری شمس تبریزی، مقدمه ندارد. همچنین بخش‌های غیرضروری برخی از مقدمه‌ها که به نظر می‌رسید از حوصلهٔ خوانندگان این کتاب بیرون باشد حذف شده است، مانند بخش مربوط به شناخت و اختلاف نسخه‌ها از مقدمهٔ مستوفای تصحیح مثنوی. از آن‌جا که فاصلهٔ زمانی میان نگارش برخی از این مقدمه‌ها به چندین دهه می‌رسید، بایسته می‌نمود که دستور خط و شیوهٔ استناد در سراسر این مجموعه

حتی‌المقدور یکدست شود. با این حال، به اقتضای ماهیت متن‌ها، در مواردی اِعمال تمام و کمال این ملاحظاتِ صوری شدنی نبود.

در سنت فرهنگی ما در گذشته برای مبتدیان و طالبان علم کتاب‌هایی در موضوعات گوناگون به نام «جامع‌المقدمات» تألیف و تدوین می‌شد که در مراکز علمی و به‌خصوص حوزه‌ها شهرت بسیار داشت. اما جامع‌المقدمات استاد موحد، این نادرهٔ پرورده در دو مکتب سنتی و مدرن، از لونی دیگر است. این کتاب که می‌توان آن را مروری بر منظومهٔ فکری و کارنامهٔ پژوهشی استاد دانست، افزون بر عموم اهل علم، به‌خصوص به کار خوانندگان جوانی می‌آید که به دنبال راهنمای مناسبی برای مطالعهٔ آثار ایشان‌اند.

تهران، نوروز ۱۴۰۴

_____ مجید رنجبر

قصه قصه ها

شگفت قصه‌ای چندان شکوهمند و پرمهابت و رازآلود که اگر اسناد و مدارک واقعیت آن در دست نبود می‌گفتیم افسانه است و محصول تخیل صرف. قصه مولانا با شمس تبریزی یک چنین چیزی است. مولانا در آستانهٔ چهل سالگی بود که آن پیرمروزموز در افق زندگی او پیدا شد و به دم جادویی خود واعظی جاافتاده—اهل منبر و مدرسه—را به مولانایی تبدیل کرد که اینک ولوله در هفت اقلیم جهان افکنده است. اسناد واقعیت این ماجرا مثلثی است که سروده‌ها و نوشته‌های خود مولانا—در دیوان و مثنوی و فیه مافیه و مکتوبات—یک ضلع آن، و گفته‌های شمس—در مقالات—ضلع دیگر و گزارش بهاءالدین ولد (مشهور به سلطان ولد) فرزند مولانا ضلع سوم آن است. گزارش سلطان ولد گواهی دست‌اولِ نزدیک‌ترین و مطلع‌ترین شاهد آن ماجراست. گزارش به طور پراکنده همراه اطلاعات متفرق دیگر از حالات سلطان‌العلما (پدر مولانا) و سید برهان‌الدین محقق (اتابک مولانا) و صلاح‌الدین زرکوب و حسام‌الدین ارموی (خلیفه‌های مولانا) در جاهای مختلف از ابتدای نامه (نخستین دفتر از مثنوی‌های سه‌گانه سلطان ولد) آمده است. اجزای گزارش که یک جا جمع شود تقریباً

یک‌دهم مجموع ابتدانا‌مه را تشکیل می‌دهد. هر پژوهشگری که خواهان تحقیق در احوال مولانا باشد باید کار خود را با این گزارش آغاز کند. همچنان‌که نماز بی‌الحمد نمی‌شود، هیچ کار جدی درباره‌ی مولانا بدون دقت و تأمل در زیر و بم گزارش سلطان‌ولد میسر نیست.

آنچه ما در این دفتر کرده‌ایم ارائه‌ی خدمتی به اهل تحقیق است بدین شرح که اولاً اجزای پراکنده‌ی گزارش را از جاهای مختلف ابتدانا‌مه گرد آورده و آن را برحسب ترتیب تاریخی مرتب ساخته و سامان داده‌ایم؛ ثانیاً حاصلِ تتبعات خود درباره‌ی سلطان‌ولد و شخصیت و آثار وی را در گفتاری که به دنبال این یادداشت می‌آید بر صاحب‌نظران عرضه کرده‌ایم. سلطان‌ولد علاوه بر ابتدانا‌مه در دو مثنوی دیگر خود—رباب‌نامه و انتھانا‌مه— نیز مطالبی درباره‌ی شمس و مولانا دارد. ما آن مطالب را هم از آن دو کتاب استخراج کرده و در ضمنِ گفتار خود آورده‌ایم تا خوانندگان نسخه‌ی جامع و کامل همه‌ی روایت‌های سلطان‌ولد را از این داستان شگفت در دسترس داشته باشند. [...]

مرحوم جلال‌الدین همایی که از پیشگامان مولوی‌پژوهی در عصر ما بود ابتدانا‌مه سلطان‌ولد را به سال ۱۳۱۵ زیر عنوان ولد‌نامه از روی دو نسخه‌ی خطی که در دست داشت به چاپ رسانید. نسخه‌های کهن‌تر دیگری از این کتاب موجود است که تجدیدنظر در چاپ آن مرحوم و انتشار متن مصحح متقن‌تری را ایجاب می‌کند لیکن در حال حاضر طالبان آن کتاب را به همان چاپ شادروان همایی که یک بار دیگر هم در سال ۱۳۷۶ تجدید شده است حواله می‌دهیم.